

Zorislav Golub, revolucionar, pjesnik i veterinar

1.

U Koprivnici i na koprivničkom području danas je gotovo posve nepoznato ime Zorislava (Zorka) Goluba. Međutim, Golub je istaknuto ime naše revolucije, čiji život i rad zaslužuju naše divljenje i priznanje, a kao sin Podravine treba da uđe i u povijest revolucije, povijest kulturnog stvaralaštva tokom revolucije i u povijest veterine.

Do danas nemamo integralno djelo o Zorislavu Golubu. U atriju Veterinarskog fakulteta stoji na istaknutom mjestu bista Zorislava Goluba koju je izradio kipar Vanja Radauš, a svake godine Društvo veterinara SR Hrvatske dodjeljuje nagradu za najbolji rad terenskih veterinara. Postoje i sjećanja njegovih drugova na njegov rad, ali ostaje činjenica da je ovaj bogat život utkan u revoluciju još uvijek nedovoljno istražen, iako su učinjeni prvi koraci.¹

2.

Zorislav Golub je Podravec. Rođen je u Koprivnici 25. rujna 1913. od oca Luke i majke Anke rođene Bonani. Zorislav je u Koprivnici i kršten, te mu je kum bio dr Edo Dorčić, javni bilježnik, te je po njemu i dobio treće ime (kršten je kao Zorislav, Franjo, Eduard), Otac Zorislava Goluba službovao je od 31. VIII 1912. na tadašnjoj Maloj realnoj gimnaziji kao profesor hrvatskog i latinskog jezika, a čitava obitelj je stanovala u Frankopanskoj 1.²

Veze profesora Luke Goluba s Koprivnicom i njegovu službovanje u Koprivnici nije slučajno. Luka Golub rođen je 17. X 1881. u Hlebinama, a veliku maturu završio je u Varaždinu, nakon čega je nastavio studij u Zagrebu. Prije nego što je postao profesor na koprivničkoj gimnaziji Luka Golub je radio na Realnoj gimnaziji u Osijeku i u karakteristikama koju ondašnji direktor Franjo Devidić daje za Luku stoji slijedeće: »Pokazao se kao radin i sposoban učitelj. Jedino što mu je i ravnatelj više puta prigovorio jest, da se odviše ističe u političkim razgovorima, bilo u učiteljskoj zbornici, bilo u javnim lokalima kao žestoki pristaša hrvatsko-srpske koalicije.«³ Danas je teško utvrditi koliko je na Lukino ponašanje utjecao kraj iz kojeg je ponikao, a osobito njegov otac Josip, učitelj u Hlebinama i zamjenik predsjednika Hrvatske seljačke zadruge, osnovane 1903.⁴ Činjenica je da je Golubova obitelj pristajala uz napredne demokratske ideje, i da je obiteljska klima u kojoj je rastao mladi Zorislav Golub bila izvanredno povoljna za razvijanje kričarskog duha.

Luka Golub zadržao se u Koprivnici tokom čitavog prvog svjetskog rata, jer zbog bolesti dišnih organa nije bio pozvan u vojsku. U Koprivnici se Luki 21. studenog 1914. rodio i drugi sin Stanislav,⁵ a tu je 1916. dobio i zvanje profesora položivši u Zagrebu profesorski ispit. Iako dosta slaba zdravlja Luka Golub se u Koprivnici intenzivno bavio društvenim radom. Rukovodi tamburaškim sekcijama a, kurator je i dviju skautskih družbi (izviđača), a pored toga gaji pčele, propagirajući u Koprivnici ovu koristonosnu privrednu granu.

U Koprivnici je obitelj Luke Goluba dočekala i burnu 1918. godinu i raspad Austro-Ugarske monarhije. Videći da je čitav zelenokaderski pokret na ovom području motiviran potražnjom za zemljom – koja je u Podravini oduvijek predstavljala najveće i iskonsko blago – Luka Golub se kao član Odbora Narodnog vijeća zalagao za radikalnu provedbu agrarne reforme i za podjelu veleposjedničke zemlje potrebitim seljacima. U tom smislu profesor Golub govori i na narodnoj skupštini 27. X 1918. godine pred gradskom vijećnicom pred mnoštvom naroda, a onda sastavlja i za Narodno vijeće u Zagrebu predstavku kojom traži da se povede oštar postupak protiv ratnih bogataša i lihvara.⁶ U spomenutom pismu Golub piše: »Iako ja, kao svaki pametan čovjek, ne odobravam razbojstva i otimačine, ipak velim i reći moram da su svi poznati događaji diljem zemlje krik naroda za pravdom.« Profesor Luka Golub bio je i odgovorni urednik koprivničkog lista »Podravec«, čiji su stupci puni izvještaja o buntovnim istupima naroda koji se pokušava suprotstaviti novom konceptu i akciji nove buržoaske vlasti.⁷ Sa središnjem buržoazije u novoj jugoslavenskoj državi na udaru su se našli i »Podravec« i Luka Golub kao njegov urednik. List preko noći prestaje izlaziti, a profesor Golub dobiva petmesečni dopust na osnovi svjedodžbe gradskog fizika dra Kasumovića da zbog plućnog katara mora promijeniti klimu. U međuvremenu je proveden i premještaj, te početak školske godine 1919/20. Luka Golub dočekuje kao profesor gimnazije u Ogulinu.

Biografiju Zorislavovog oca do 1919. prikazali smo nešto opširnije jer je vezana uz Koprivnicu. Međutim i za vrijeme službovanja u Ogulinu, kao i za vrijeme zaposlenja na Sušaku gdje je direktor ženske gimnazije, profesor Luka Golub nije prekidao veze s Podravinom, te je svake godine uzimao posebni dopust za vrijeme kojega je odlazio u Hlebine zajedno sa Zorislavom, te Dragoljubom i kćerkom Smiljom iz drugog braka, te se može ustvrditi da nikada nije bila prekinuta veza obitelji Golub s Podravinom.

Zorko Golub – crtež Petra Šimage Šumskog

3.

Više razrede gimnazije Zorislav Golub pohađa u Sušaku. Sušak je u to vrijeme bio jak radnički centar s velikom lukom, te su ovdje i mehanizmi kapitalističkog sistema bili uočljiviji nego drugdje. Odgajan u slobodarskom duhu Zorislav se uključuje u marksistički kružok i već u šestom razredu gimnazije ulazi u Savez komunističke omladine Jugoslavije, te radi u grupi koja je pod vodstvom profesora Vladimira Švalbe »Vida« pokrenula napredni srednjoškolski omladinski list »Budućnost«. Ovaj je list izlazio samo kratko vrijeme, ali su u

njemu Zorislav Golub i Hans Bier bili najvredniji suradnici. U ovom listu Zorislav je objavio i svoju prvu poznatu pjesmu »Lučkim radnicima«, koja je inspirirana teškim životom lučkih radnika, i koja je pokazala izrazitu sklonost Goluba k socijalnim temama izražavajući istovremeno i njegovu pobunu protiv krute stvarnosti kapitalističkog svijeta. Marksistička literatura koju je Golub čitao u to vrijeme usmjerila je čitav njegov životni put. Kroz intenzivno proučavanje marksističke i napredne literature za vrijeme polaska gimnazije Zorislav Golub je veliku maturu dočeko kao izgrađen marksist.⁸

4.

Po završenoj gimnaziji, Zorislav Golub u jesen 1932. dolazi u Zagreb. U Zagreb preseljava i čitava obitelj te se nastanjuje na Pongračevu u Gortanovoj 29, pa tako Zorislav dolazi na prostor zagrebačke periferije nastanjene proletarijatom, gdje se upravo u to vrijeme pokreće »Glas Trešnjevke« u kojem surađuje i August Cesarec.

Iako izrazito pjesnički talenat usmjeren prema humanističkim naukama Zorislav Golub se upisuje na studij veterine, te je na ovo opredjeljenje vjerojatno opet utjecala Podravina, obiteljska tradicija i djelatnost djeđe Josipa Goluba koji je na početku stoljeća za Hrvatsku seljačku zadrugu u Hlebinama nabavljao rasnu stoku i nastojao da ova zadruga bude uzor zadruge u unapređivanju stočarstva i ratarstva.⁹

Međutim njegova naslijeđena sklonost za političke diskusije našla je u vremenu velike svjetske krize među omladinom na fakultetu – kao i među radničkom omladinom na Trešnjevci – široko polje rada. Ubrzo izbija među najistaknutije studente marksiste na zagrebačkom Sveučilištu, te upada u oči i policiji i 13. travnja 1935. Zorislav Golub našao se prvi puta u zatvoru »radi komunizma«. Od tada se Zorislav Golub vodi stalno na policijskom »Spisku komunista«, utoliko više što je bio i jedan od osnivača studentskog udruženja »Svjetlost«, osnovanog te godine, a gotovo da i nije bilo neke napredne i komunističke manifestacije političkog života na Veterinarskom fakultetu i Sveučilištu u kojoj Golub nije sudjelovao.¹⁰

Zorislav Golub je uređivao napredni list »Novi student« od broja 11 do 10. lipnja 1936. Brojevi koje uređuje Golub odlikuju se borbenošću i očito odaju djelovanje izgrađenog komunista s naglašenim književnim darom. U uvodniku »Situacija na hrvatskom sveučilištu«, koji je Golub potpisao sa Z. G. naglašava, da je uvjeren da se s obzirom na stanje na fakultetima »samo borbom, žilavom i ustrajnom borbom svih hrv. studenata mogu postići uspjesi«, te ističe da se među zahtjevima za koje se treba boriti treba naći i »... potpuna sloboda svakog ekonomskog, kulturnog i političkog organiziranja, sloboda štampe i riječi.«¹¹

Golub je na Veterinarskom fakultetu našao velik broj istomišljenika. Po dolasku Goluba ljevičari na čelu s Ekremom Maglajićem, Osmanom Karabegovićem, Stjepanom Rapićem i drugima izgrađuju svoju taktiku i na izborima za upravni odbor Kluba studenata veterinarske medicine dobivaju većinu zalažući se za beskompromisno poboljšanje životnog standarda studenata i njihovo međusobno pomaganje.¹²

Zorislav Golub djelovao je među omladinom na razne načine. Još na Sušaku često je organizirao turističke izlete po zemlji, nastavljajući tako tradiciju svog oca. U Zagrebu djeluje u planinarskom društvu »Triglav«, koje je osobito intenzivno djelovalo na području Trešnjevke gdje je Golub stanovao, pa vjerojatno i nije slučajnost što se Trešnjevkačko kino zove imenom »Triglav«. Dr Ivan Očak opisao nam je način Golubovog rada među radničkom omladinom.

Jednostavnim jezikom Zorislav je objašnjavao omladini najzamršenije marksističke pojmove tumačeći ih na svakodnevni primjerima. »Objašnjavao je jednostavnim riječima, bez nametljivosti, bez tuđica kojima su naši intelektualci uvijek kitili svoj jezik i time ga činili nerazumljivim.«¹³

Pri kraju Zorislavovog studija došlo je do sukoba naprednih studenata iz »Svjetlosti« s frankovačkim i

drugim reakcionarnim elementima. Kada je u tom sukobu u studentskom domu u Runjaninovoj ulici kod Botaničkog vrta ubijen student Krsto Ljubičić, Zorislav s drugim skojevcima organizira 16. travnja 1937. svečani ispračaj posmrtnih ostataka iz prosekture na Šalati do Veterinarskog fakulteta na Savskoj cesti, i očevici kažu da je to bila tiha demonstracija kakovu Zagreb nije doživio od 1928. godine, dakle od vremena prije šestojanuarske diktature kada u Zagrebu djeluju Josip Broz i Ivan Krndelj. Zorislav je ponovno zatvoren, a društvo »Svjetlost« zabranjeno.

Te se je godine Zorislav i oženio, a onda je pošao na odsluženje vojnog roka.¹⁴

5.

Po završetku studija Zorislav Golub je izabran za asistenta na Klinici za unutrašnje bolesti. Početkom 1940. ulazi u sveučilišnu partijsku ćeliju, kojoj je bio sekretar dr P. Wertheim. Ovu su ćeliju – koja je radila u Prvom rajonu (Centar) zvali i ćelija intelektualaca, i prema sjećanju istaknutog zagrebačkog revolucionara Lutve Ahmetovića Zorislav Golub, odnosno Zorko Golub – kako se sve češće nalazi njegovo ime – po Wertheimovom hapšenju i likvidaciji postaje njen sekretar. S drugim veterinarima na Fakultetu Zorko Golub stvara na starom Veterinarskom fakultetu na Savskoj cesti kao i na tek otvorenim odjelima novog Fakulteta nasuprot gradskoj klaonici pravi bunker raznog materijala (liješkova, oružja i drugog) potrebnog partizanima za vođenju borbe. Na Veterinarski fakultet sklanjaju se i ilegali koje progoni ustaška policija. Tu se sakupljaju preko narodne pomoći značajna novčana sredstva pomoću kojih se također nabavljaju lijekovi i druge stvari potrebne partizanima.

Početkom 1942. Zorko Golub se mora povući u ilegalnost, ali se uspijeva održati u okupiranom gradu sve do 22. V 1942. kada pada u ustašku zasjedu. U istražnom zatvoru na današnjem Trgu žrtava fašizma ustaše su ga izložile najvećim mučenjima, ali se Golub držao hrabro i nije nikog odao.

I ne znajući koga imaju u rukama ustaše su ga poslale u jasenovački logor, gdje se zadržao samo kraće vrijeme, jer su ga ustaše kao veterinaru otpremili na ustašku ekonomiju Obradovac kod Feričanaca, gdje su uvjeti života i rada bili podnošljiviji, a opasnost od ubijanja znatno manja.

6.

Zorko Golub je organizirao uspješan bijeg 12. rujna 1942., te je s još nekoliko logoraša uspio doći u Kokočak gdje se nalazio Glavni štab III operativne zone za Slavoniju. Sačuvani su dnevnici Zorka Goluba i njegovog oca Luke iz tog vremena i doista je velika šteta što ovi dnevnici do danas još uvijek nisu objavljeni.¹⁵ Kroz dnevnik »Uspomene iz Zagreba«, »U logoru i na Papuku (do kraja 1942)«, »Dnevnik s Papuka«, u 1943. »Dnevnik iz Italije« (prva polovica 1944), saznali bi se mnogi detalji o ovom vremenu kada su se kalili komunisti i sazrijevala revolucija, a budući da je i otac Luka vodio dnevnik možemo neka zbivanja još više detaljizirati. Tako saznajemo upravo iz oćevog dnevnika da se Zorko tajno sastao za vrijeme svog logorovanja u Obradovcu s ocem u logorovoj kući, i da je ovaj sastanak dogovoren uz pomoć obradovačkog učitelja, koji je imao za ženu jednu Hlebinčanku, te da su tako proradile »podravske veze«.

Tom je prilikom Zorko obavijestio oca o namjeravanom bijegu, moleći ga da se skloni u Hlebine, kako obitelj ne bi stradala zbog njegovog bijega iz logora.¹⁶

U Slavoniji Zorko Golub je proveo ravno godinu dana. Radio je u Agitpropu SKH za Slavoniju od njegovog osnutka u rujnu 1942., te je tu razvio veliku i bogatu aktivnost.¹⁷ Suradivao je u izdavanju šapirografiranog lista »Papuk«, »Polumjesečnik Podravskog NOP odreda«, izdavanju lista »Slavonski partizan«, koji izlazi od 1. studenog 1942. i koji kasnije mijenja naziv u »Slavonski narodno-oslobodilački partizan«, da bi se od lipnja 1943. kada je već formiran i Oblasni NOO za Slavoniju zvao »Glas Slavonije«, pod kojim nazivom izlazi i danas. Zajedno s dr Pavlom Gregorićem, Karlom Mrazovićem Gašparom, Josipom Cazijem i Zdenkom Hasom Zorko Golub radi u uredništvu ovog lista, a i sam piše mnoge članke. Posebno su mu vrijedne pjesme po kojima je Golub u to vrijeme i dobio nadimak »Tica«, a koje je narod često citirao, jer su odražavale raspoloženje naroda i davale poticaj za određenu akciju, uglavnom na prirednom polju.

Takva je pjesma »Pred žetvu« koju donosimo u cijelosti.¹⁸

Raste žito na našim poljima
I vjetar njiše, ko valove morske, njegovo klasje.
Odjekuje pjesma po našim selima, –
narod naš radi.
Žuljevita njegova ruka
neće dozvoliti da avet gladi
uđe u slobodna sela naša.
Kome će pripast krvava muka,
tko će zlatno vijence klasja uskoro plesti,
tko će žeti i brati
i kruh u znoju stečen sa slašću jesti?
Okolo sela naših gavrana crnih jato se jati
i vreba na kruh stvoren u našem trudu.
Zar uzalud narod radi i pati
uzalud sije i motikom tvrdu prevrće grudu?
Ne sme fašista crnih pljačkaško jato,
jesti sa polja naših prozrelo zlato
mi ćemo uže čvrsto za snopove plesti i kruh svoj
jesti.
Sa puškom u ruci braniće polja
osvetnici strašni; naše brigade
čuvaće narod svoj.
Ne, neće pljačkaš, izgladnjeli golja,
što tuđu muku krade,
oteti žito naše.
Gavrani crni, Njemci i ustaše,
ovo je naša muka,
naš topli sa čela znoj. –
žuljevita i teška seljačko-radnička ruka
za svako zrno biti će ogorčen boj!
Ne, neće ukrasti žito banda pljačkaša,
tih crnih gavrana roj,
narod i vojska naša,
naše će klasje brati,
sami će uže za snopove plesti
i kruh svoj jesti.

Videći kakvo je djelovanje ove pjesme na narod, sljedeće godine i Josip Cazi poseže za žetvenim motivima i piše ciklus pjesama »Iz slavonske žetve 1944« koji izdaje Oblasni NOO za Slavoniju krajem lipnja 1944, te pjesmu »Pred žetvom« koju objavljuje štamparija »Vjesnika« Narodnooslobodilačke fronte Hrvatske.

Gotovo u narodnom duhu, a po snazi gotovo jednaka »Pjesmi o biografiji druga Tita« Radovana Zogovića je Golubova pjesma »Živio Tito, živio Tito«, objavljena u Glasu Slavonije, 12. rujna 1943.

Zorko Golub pjeva:

»Nismo mi roblje prignute glave,
ni vjerni sluge raznih bandita
Mi smo junaci borbe i slave
Pod vodstvom Tita, pod vodstvom Tita!
Krv naša teče, borbe se vode,
sloga je naša od čelika slita,
hrlimo napred putem slobode
Pod vodstvom Tita, pod vodstvom Tita!
Na tome putu nećemo stati,
jer mi smo ljudi posebnog kova,
Gradimo sudbu mnogih vjekova.
Narod naš neće dugo da pati,
herojskom borbom on napred hita,
Pod vodstvom Tita, pod vodstvom Tita!

Mi nismo gamad što zemljom gmiže,
za suho zlato, za paru mita,
barjak slobode gordo se diže
u ruci Tita, u ruci Tita!

Nema te sile, nema te muke,
koja će razbit redove zbite,
jer stijeg naš nose metalske ruke,
drugova Tite, drugova Tite!

Tko će se oprijet kad orkan bijesni,
kad narod trga lance vjekova,
i gradi nešto posvema nova.
Stari su puti tamni i tijesni
Putevi novi idu slobodi –
Tito nas vodi, Tito nas vodi!

Zbijte se jače drugovi smjeli,
nek krv nas veže u borbi lita,
nek narod stupa udružen cijeli,
pod barjak Tita, pod barjak Tita!

Tko brani naše pragove svete,
gradove, sela, sazrelo žito,
hrani ih junak, narodno dijete,
naš dragi Tito, naš dragi Tito!

Kormilar hrabri našega broda,
nikad nas nitko rastavit neće,
na putu borbe, na stazi sreće.
Jer mi smo grana hrastovog roda
slovensko stablo nikad ne svito,
Živio Tito, živio Tito!

Pjesnička naracija Zorka Goluba izvanredno je snažna i ilustrativna, a odaje Golubove težnje i njegove tadašnje preokupacije. Ove su pjesme nastale na Papuku gdje je postojalo dosta veliko slobodno područje, pa je Zorko Golub u predasima između rada u Agitpropu uspejvao svoje misli oformiti i pjesničkim izrazom. Među prve pjesme koje je Golub ispjevao nakon bijega iz logora svakako je pjesma »Vi ste se digle«, koje je Tehnika Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju umnožila 19. rujna 1943. kao posebnu brošuru na ciklostilu.¹⁹ Zanimljivo je, da su pjesme Zorka Goluba kasnije gotovo posve zaboravljene, pa je tako i Zorko Golub »Tica« nespomenut u poslijeratnim radovima koji govore o književnosti i kulturno-umjetničkom stvaralaštvu u narodnooslobodilačkoj borbi. Vjerojatno je pjesnički opus Zorka Goluba mnogo veći od ovdje navedenog, i mislim da bi bio

INSTITUT ZA HISTORIJU
Brodarica 23, Beograd, 471,
Zagreb - Arhiv

Obiteljsko ime: *Golub*

Typus: *111*

Krsko ime: *Zorislav*

Fotografija: snimljena dne *13. IV. 1935* br. *21185*

Nadimak: _____

Gene-ralia { oca: *Luka Golub, gimnazijski profesor stan Badalićeva ul. 14*
matere: *Ana rođ. Bonany 47*

Zvanje, zanat i t. d.: *student veterine*

Sadanje zanimanje: _____

Rodno mjesto: *grad Kaprižnica*

Zavičajna općina: *Zagreb*

Godina rođenja: *1913. 25. IX.*

Vjeroispovijest: *rimsk.*

Stališ: *učenik*

Djeca: { _____

Zadnje obitavalište: *Badalićeva ul. br. 11,*

Služio u vojništvu kod: _____

Izmjera tijela:

	cm	cm
glava . . .	170	170
prsa . . .	100	100

Policijski snimak Zorislava Goluba u policijskom kartonu snimljen 13. IV 1935. (AIHRPH, br. 1510)

zadnji čas da se porazgovori s prijateljima i suradnicima i da se potraže zaboravljeni i zabačeni stihovi ovog pjesnika koji je pjevao o klasju sjevera i o brodovima juga, gotovo proročanski predviđajući već 1943. poslijeratni razvitak zemlje.

S najvećom pažnjom je Zorko Golub pratio zbivanja u Podravini, pa i u Glasu Slavonije nalazimo odraz te pažnje.²⁰ Inače treba istaći da su se prilike na oslobođenom području Slavonije u to vrijeme toliko sredile da je Zorko Golub mogao k sebi uzeti ženu i malog sina. Međutim približavala se nova neprijateljska ofenziva, a i potrebe ZAVNOH-a za stručnjacima iz privrede bivale su svaki dan sve veće, te je Zorko Golub pozvan u ZAVNOH kao dobar organizator i oslobodilačkoj borbi potpuno predan čovjek.

7.

U listopadu 1943. Zorka Goluba nalazimo na radu u Ekonomskom odjelu ZAVNOH-a. On u rad ovog važnog odjela unosi novi duh i ukazuje na potrebu veće akcije privrednih stručnjaka koje treba uklopiti u rad na oslobođenom području Hrvatske. Branko Zlatarić, Zorko Golub i ing Nikica Rapajić sazvali su i rukovodili radom Prve ZAVNOH-ove kongresne konferencije gospodarskih stručnjaka Hrvatske koja je održana u Otočcu 15. i 16. prosinca 1943. i s koje je u neprijateljska uporišta upućen poziv privrednim stručnjacima da se uključe u narodnooslobodilačku borbu. Na ovoj konferenciji Golub je održao referat o organiziranju veterinarske službe na oslobođenom području Hrvatske. Prema sjećanjima suradnika Ekonomskog odjela Golub je sudjelovao

Tajništvo broj 46/19
3. I. 1944.

O/W.

19
9/179

Oblasnom N.O.O.,

Dalmacija.

Drug GOLUB ZORISLAV, poručnik NOVJ, delegat je ZAVNOH-a i pročelnik komisije za prebacivanje hrane i robe poslano od saveznika iz Italije i Dalmacije u luke Hrvatskog primorja.

U tome njegovom poslu potrebno je da mu izadjete u svemu u susret, kako bi mogao taj svoj važan zadatak što bolje izvršiti. Prema potrebi izdajte mu punomoći na Vaše pojedine niže NOO-e.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU I

Tajnik:

u tom vremenu u izradi svih okružnica i uputa koje je izdavao Ekonomski odjel ZAVNOH-a, a koje označavaju prelomni momenat u organiziranju privrednog života jer kroz formiranje gospodarskih komisija u kojima rade agronomi, šumari, veterinar, inženjeri i drugi privredni stručnjaci podiže rad gospodarskih odjela narodnooslobodilačkih odbora na višu razinu.

Zbog teškoća dolaženja - a vjerovatno i zbog velike udaljenosti i nemogućnosti da dulje vremena izbjavaju iz mjesta boravka - na konferenciju u Otočcu nisu došli privredni stručnjaci iz sjeverne Hrvatske. Zorko Golub je znao da je bitka za žetvu i bitka za sjetvu i bitka za pobjedu, i da je upravo sjeverna Hrvatska područje gdje se ova bitka vodi, te inicira sazivanje istovrsne konferencije u oslobođenoj Čazmi, koja je zbog svog položaja na neki način bila i sjedište sjeverne Hrvatske. Kongresna konferencija privrednih stručnjaka sjeverne Hrvatske održana je u Čazmi od 19. do 21. siječnja 1944, a iz koprivničkog područja konferenciji su prisustvovali Zlatko Vrančić, student agronomije, Ivica Puhač, veterinar, ing arhitekture Zoltan Selinger, ing građevinarstva Milan Ravnikar i Marko Matkov, predsjednik saveza livadara

iz Đurđevca.²¹ Na žalost Zorko Golub nije prisustvovao ovoj konferenciji jer ga je već nagrizala podmukla tuberkuloza i slabila njegovu aktivnost kroz stalne upale grla i gornjih dijelova dišnih organa. Ipak mnogo piše, pa u »Vjesniku« od 7. I 1944. nalazimo njegov članak »Opskrbimo našu vojsku«, jer je prebacivanje hrane iz sjevernih dijelova Hrvatske na jug postajalo sve važnije za prehranu vojske i naroda na području Korduna, Like, Gorskog kotara i Hrvatskog primorja.

8.

Drugo zasjedanje AVNOJ-a u Jajcu 29. studenog 1943. označava prekretnicu u razvoju naše borbe i stvaranju naše države. Osnovan je i Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije kao »najviši izvršni naredbodavni organ narodne vlasti u Jugoslaviji«. Delegati ovog komiteta imali su pravo da pred stranim državama zastupaju narode Jugoslavije, a baza Nacionalnog komiteta u Italiji osnovana je 2. listopada 1943. kada je u luku Bari stigao Sergije Makiedo brodom Bakar. Ova je baza imala višestruke zadatke od kojih su glavni bili smještaj naših ranjenika koji su dolazili iz Visa, te briga o zbjegu,

ali i prebacivanje opreme i pomoći saveznika na Vis i na oslobođeni teritorij Hrvatske. Za primanje i prebacivanje ovog materijala u luci Monopoli organiziran je posebni ekonomski odsjek naše baze.

ZAVNOH je početkom 1944. imao velike planove i velike potrebe radi organiziranja privrednog života na oslobođenom području. Radi toga upućuje u Bari 3. siječnja 1944. preko Visa svog delegata i pročelnika Komisije za prebacivanje hrane i robe iz Italije Zorka Goluba s nalogom da nabavi što više sjemenja, alata i što više sirovina za oživljavanje privrednog života.

Iako bolestan, Zorko Golub nastoji izvršiti ovu misiju. Obilazi, traži, nabavlja, kupuje, organizira, šalje. Sačuvan je niz pisama i telegrama na liniji Golub – Ekonomski odjel ZAVNOH-a, a i Golubov dnevnik koji govori o ovoj aktivnosti i o poteškoćama da se nabavi ono što je bilo toliko potrebno našoj opustošenoj privredi.²²

Dijagnoza doktora Nikole Nikolića da je Golub obolio od tuberkuloze i da se mora liječiti u bolnici Solignano umanjila je, ali ne i obustavila, aktivnost Goluba, koji preko svojih suradnika i dalje usmjerava pokušaje nabavke određenih roba i organizira njihovu otpremu. Titovo naređenje u ožujku 1944. da se ima obraditi svaka slobodna površina zemlje, ponovno daje velik impuls Golubovoj aktivnosti koji nastoji nabaviti 300 tona kukuruza koji sazrijeva za tri mjeseca, 150 tona sjemenskog krumpira i sto tona kudelnog sjemenja. Osnovan je u Bariju i poseban III a odjel predstavnštva Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije (trgovački odjel) u kojem po nalogu Goluba rade Leopold Hirt, Ivan Antunac, Bruno Mihaljević i dr Filipić. Polovicom 1944. do Goluba stižu vijesti o svinjskoj kugi koja je harala Hrvatskom. Veterinari su odlučili da započnu u zemlji s proizvodnjom seruma, te su naručili kod Goluba veće količine sirovina potrebnih za proizvodnju.²³

U to vrijeme su ustaše proširile vijest da su partizani streljali Goluba. To je učinjeno sa svrhom da se demoraliziraju školovani ljudi – gospodarski stručnjaci – koji su se nakon ZAVNOH-ovog proglasa i poziva počeli u sve većem broju uključivati u NOB.²⁴ U međuvremenu, ljudi Golubovog kova postali su za ZAVNOH nezamjenjivi i predsjedništvo ZAVNOH-a je 30. VIII 1944. uputilo Sanitetskoj misiji narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u Bariju radio depešu: »Vratite hitno drugove Goluba i Dozeta u domovinu. Liječenje osigurano. ZAVNOH.«²⁵

Ovaj poziv je Golub jedva dočekaao, te se odmah vraća u zemlju i uključuje u akciju na proizvodnji seruma, te se gotovo na svim aktima koji se odnose na rad veterinarskog laboratorija br. 1 u Buzetu kod Gline nalaze Golubovi potpisi, a osobito na onima koji se odnose na nabavu kredita od milijun kuna koji je ZAVNOH-ov Financijski odjel osigurao Odjelu poljoprivrede.

Zorko Golub rukovodi u Buzetu 1. listopada 1944. sastankom skupine veterinarskih stručnjaka Hrvatske. Ovom važnom sastanku na kojem se raspravljalo o organizaciji veterinarske službe nakon oslobođenja prisustvovao je tadašnji povjerenik za poljoprivredu ZAVNOH-a Franjo Gaži, seljak iz Hlebina, te se tako Zorko Golub ponovo susreo s Hlebinama.²⁶

Goluba nalazimo u Buzetu i krajem listopada 1944, te je očito njegova briga oko proizvodnje seruma protiv svinjske kuge bila velika. Istovremeno Zorko radi i na referatu o problemima gospodarske obnove za veliku konferenciju gospodarskih stručnjaka koja se je održala krajem 1944. u Glini. Izrađuje i plan za oživljavanje mljekarstva i realizira ovaj plan povlačenjem odgovarajućih gospodarskih stručnjaka iz vojske na polje obnove stočarstva.

Nakon Oslobođenja Zorko Golub radi u Ministarstvu poljoprivrede kao načelnik odjela za veterinarstvo. Međutim već u ljetu 1945. odlazi na liječenje u sanatorij Klenovnik, odakle se vraća u Zagreb da bi umro u krugu svoje porodice 19. studenog 1945. u tridesetdrugoj godini života.

9.

Smrt Zorka Goluba značila je veliki gubitak za veterinarstvo Hrvatske. Njegov kolega dr S. Rapić napisao je 1961. godine da je »Zorko Golub simbol svega komunističkoga među hrvatskim veterinarima«, te da se zgrabajući Veterinarski fakultet ponosi da je takav revolucionar izašao iz redova njegovih studenata i nastavnika.²⁷

Velika mnogostranost ovog istaknutog revolucionara također nas obavezuje da ga ne zaboravimo. Mislim, da to ne smije učiniti ni Koprivnica, jer je to zemlja iz koje je Zorko Golub niknuo, a mnogo toga – pogotovo njegovo usmjerenje na veterinarstvo – potaknuti su od Podravine gdje su rad i stvaralaštvo osnova egzistencije, a oslon na vlastite snage jedna od bitnih osobina njenih stanovnika.

BILJEŠKE

1. Ivan Očak, Moj učitelj Zorko Golub, KAJ, I/79, 57-73; Ljubo Golub, Zorko Golub, Zaslužni veterinari Hrvatske, Zagreb 1976, 161-2; Dr S. Vatovec, Oni koji su umjeli povezati se s narodom, Vetserum, studeni-prosinac 1961, 51-8; Zorko Golub, Odlomak iz »dnevnika«, isto, 59-65, I drugi radovi spomenuti u ovom radu.
2. Sekretarijat za opću upravu grada Koprivnice, matični ured.
3. Arhiv Hrvatske, Zemaljska vlada, prosvjetni odjel, personalni dosije br. 2253 a.
4. Dragutin Feletar, Podravina, Koprivnica 1973, 134.
5. Stanislav se je utopio 1920. u Jablancu kraj Ogulina.
6. Arhiv Hrvatske, Narodno vijeće, 2/131 - pismo Luke Goluba 7. XI 1918.
7. D. Feletar, Koprivnici događaji 1918-1920, Podravski zbornik 1979, 10.
8. I. Očak, n. dj., 63 - Sjećanja Mauricija Magašića.
9. D. Feletar, Podravina, n. dj., 134-5.
10. I. Očak, n. dj., 64.
11. Novi studenti, br. 1 od 1. X 1936.
12. Spomenica Veterinarskog fakulteta u Zagrebu 1919-1959, Zagreb 1959, 125-6.
13. I. Očak, n. dj., 59-60.
14. Oženio se V. Deskar.
15. Po nekim indicijama izgleda da je Zorko počeo pisati svoj dnevnik (zapravo su to sjećanja, jer ih uvijek piše unatrag) već za vrijeme rada u Slavoniji, a na poticaj Mladena Ivekovića (M. Iveković, Nepokorena zemlja, Zagreb 1945, 38).
16. I. Očak, n. dj., 68.
17. Za rad u Agitpropu tražio ga je Mladen Iveković, te se ovaj izbor očito pokazao kao vrlo uspješan (M. Iveković, n. dj., 256-7).
18. Glas Slavonije, 5. VII 1943. - Pred žetvu.
19. Dva primjerka ove brošure nalaze se u Arhivu Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske u zbirci brošura. Pjesma je posvećena ženama i njihovim stradanjima u logorima, a potiče žene na ustanak i na borbu.
20. U članku »Izdajničko vodstvo HSS-a sprema novo ropstvo hrvatskome narodu« (Glas Slavonije, 8. VIII 1943) Golub piše o prilikama u Đurđevcu i u Koprivnici, a u članku »Zbor u Humu« (isti broj Glasa Slavonije) govori o velikom mnoštvu naroda iz dvadesetak sela koji se okupio na ovom zboru.
21. Opširnije: Dr Nikica Rapajić i M. Kolar-Dimitrijević, Dvije ZAVNOH-ove kongresne konferencije privrednih stručnjaka Hrvatske u zimi 1943/44. U pripremi za štampu.
22. M. Kolar-Dimitrijević, Dva pisma delegata ZAVNOH-a i NKOJ-a Zorka Goluba iz Barija 1944. godine, Arhivski vjesnik, XXI-XXII, 1978/79; ZAVNOH, zbornik dokumenata, II, Zagreb 1970, dok. 3, dok. 15, dok. 110; Arhiv Hrvatske, ZAVNOH, 3.680, 3.713, 3.751, 3.859, 3.1872, 3.1963, 3.1957 a, 3.2147, 3.2400, 3.2402, 3.2408, 3.2421; Historijski arhiv u Splitu, Oblasni NOO za Dalmaciju, kut. 1/3 - telegram 5. III 1944. Černiju; Dnevnik na 28 strana.
23. U Italiju je došao i veterinar dr J. Ježić, te su nabavljene veće količine kristal-violet-vakcine svinjske kuge i prve bočice virusa protiv svinjske kuge S. 1 izradene su u ljetu 1944. godine te je u toku rada laboratorij proizveo oko 100.000 doza virusa i 95 litara seruma (H. Katalinić, Osnivanje i rad veterinarskog proizvodnog laboratorija na oslobođenom teritoriju Hrvatske, Vetserum, studeni-prosinac 1961, 47 i 49).
24. Arhiv Hrvatske, ZAVNOH, RS, 11/2 - članak u Novoj Hrvatskoj od 1. III 1944.
25. Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Narodna vlast, kut. 12. Telegram je potpisao dr Pavle Gregorić.
26. Vlastimir Turudić i dr Josip Badovinac, Veterinarski kadrovi ZAVNOH-a i njegovih NOO-a u oslobođilačkom ratu, Veterinarska stanica, studeni-prosinac 1971, 373.
27. S. Rapić, Veterinarski spomenici Hrvatske posvećeni narodnoj revoluciji, Vetserum, XI-XII 1961, 85.